

**มติทางสังคมวัฒนธรรม
ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมความรุนแรงในเด็กและเยาวชน**

โดย

ดร.เพ็ญจันทร์ ประดับมุข-เซอร์เรอร์

ศ. โมเช่ เซอร์เรอร์

รศ. ดร. มัลลิกา มัติโก

ผศ. เสาวคนธ์ พิระพันธ์

ผศ. ดร. ปณิตดา ขำนาญสุข

รศ. ดร. กฤตยา แสงวงเจริญ

ผศ. กุณฑรีย์ พ่วงสุวรรณ

อ. สอรัฏฐ์ มากบุญ

ดร. มาลี สิทธิเกรียงไกร

รยากร งามดี

ดำเนินงานโดย

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

สนับสนุนโดย

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

2551

มติทางสังคมวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

- ผู้แต่ง : ดร.เพ็ญจันทร์ ประดับมุข-เซอร์เรอร์ ศ.โมเช่ เซอร์เรอร์
รศ.ดร.มัลลิกา มัติโก ผศ.เสาวคนธ์ พิระพันธ์
ผศ.ดร.ปนัดดา ขำนาญสุข รศ.ดร.กฤตยา แสงวงเจริญ
ผศ.กฤษิรีย์ พ่วงสุวรรณ อ.สอรัฏฐ์ มากบุญ
ดร.มาลี สิทธิเกรียงไกร และ รยากร งามดี
- ดำเนินงานโดย : คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
เลขที่ 999 ถนน พุทธมณฑลสาย 4 ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล
จังหวัดนครปฐม 73170
- ประสานงานโดย : สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
เลขที่ 255 บริเวณสถานสงเคราะห์หญิงบ้านราชวิถี ตึกพิชเยนต์
ชั้น 1,2 (ปีกซ้าย) ถนนราชวิถี แขวงพญาไท เขตราชเทวี
กรุงเทพมหานคร 10400
- จัดพิมพ์โดย : กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
เลขที่ 1034 ถนนกรุงเกษม แขวงมหานาค เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย
กรุงเทพมหานคร 10110
- พิมพ์ที่ :

รายชื่อคณะทำงาน

นักวิจัยหลัก

ดร. เพ็ญจันทร์ ประดับมุข-เซอร์เรอร์
คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
ศาสตราจารย์ โมเช่ เซอร์เรอร์
School of Social Work, Tel Aviv University

นักวิจัยหลักกรุงเทพมหานคร

รศ. ดร. มัลลิกา มัติโก และ ผศ. เสาวคนธ์ พิระพงษ์
คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

นักวิจัยหลักภาคกลาง

ผศ. ดร. ปันดดา ชำนาญสุข
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

นักวิจัยหลักภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

รศ. ดร. กฤตยา แสงเจริญ และ ผศ. กุณฑรีย์ พ่วงสุวรรณ
คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

นักวิจัยหลักภาคเหนือ

ดร. มาลี สิทธิเกรียงไกร
สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

นักวิจัยหลักภาคใต้

อ. สอรัฏฐ์ มากบุญ
ภาควิชามนุษยศาสตร์ วิทยาลัยชุมชนสุราษฎร์ธานี

นักวิจัยร่วม

รยากร งามดี
สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

นักวิจัยภาคสนาม

นางสาวพนิดา	บุญเทพ	นายณพพล	ฟิลานนท์
นายชลเทพ	ปิ่นบุญชู	นายโชคอร่าม	จงจ่อหอ
นายเกียรติศักดิ์	แสงสว่าง	นายไชยพร	วารุณศรีสกุล
นางสาวสุภาพร	อดิพนากิจ	นางสาวเหมพรพรข	บุญย้อยหยัด
นายดำรง	นิลหลา	นายสิทธิติล	สมแสวง
นางสาวณัฐชา	เจริญรักษ์	ว่าที่ ร.ต.หญิงวนิดา	แก้วหมุ่น
นางสาวพาติอเมาะ	อุแล	นางสาวนิสา	บ่มไช้ะ
นางณัฏฐวรรณ	อิสระทะ	นายสิริมงคล	จันทร์ขาว
นางสาวเสาวรีย์	ชัยวรรณ	นางสาวอัมพร	บุญตัน
นางสาวขวัญชนก	คำจันทร์	นายพิสุทธิ	ภู่เกียรติกุล
นางสาววิไลพรรณ	สรรพศรี	นางสาวนุสรุา	นามคุณ
นางสาวนงลักษณ์	จันทร์ประทัด	น.ส.วิภาดา	วาสินธุ์

คณะกรรมการที่ปรึกษาทางวิชาการ

ศาสตราจารย์ทิวทอง หงษ์วิวัฒน์	นักวิชาการอิสระ
รองศาสตราจารย์ ชัยวัฒน์ สถาอานันท์	คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
นายแพทย์วิพุธ พูลเจริญ	มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนานโยบาย
รองศาสตราจารย์ กิติพัฒน์ นนทบุรีมะดุลย์	คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	
รองศาสตราจารย์ สุรีย์ กาญจนวงศ์	คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล	
นายมงคล จันทน์บำรุง	กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
นายทวิช จตุรพุกษ์	กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
นางสาวณัฐภัทร อินทรปรีดา	กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
นางพรสม เปาปราโมทย์	กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
ผู้แทนจากสำนักป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด	กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
นายทรงวิทย์ เชื้อมสกุล	กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
นายประยงค์ พนาสันติกุล	กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

คำนำ

ปัญหาความรุนแรงในเยาวชนเป็นความสำคัญระดับชาติ และนับวันจะทวีความรุนแรงขึ้นเป็นลำดับ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นสถาบันที่เน้นการใช้ความรู้เชิงบูรณาการด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์เพื่อสร้างสังคมสุขภาวะ ได้ตระหนักว่าความรุนแรงของสังคมโดยเฉพาะในเด็กและเยาวชน เป็นวิกฤตของสังคมที่จำต้องเร่งแก้ไข โดยใช้ฐานความรู้ที่ลุ่มลึก รอบด้านจากงานวิจัย และการมีความร่วมมือกับภาคีวิชาการ องค์กรเครือข่ายทางสังคม และภาคส่วนต่าง ๆ ในทางนโยบายเพื่อการแก้ไขปัญหา

รายงานการวิจัย เรื่อง มิติทางสังคมวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมความรุนแรงในเด็กและเยาวชนนี้ มาจากโครงการวิจัย เรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงของเด็กและเยาวชนในเรื่องความรุนแรง เพื่อศึกษา ปัญหา สาเหตุของพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงของเด็กและเยาวชน ที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างและบริบททางสังคมและวัฒนธรรม โดยการสนับสนุนงบประมาณจากกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นตัวอย่างสำคัญที่ได้ใช้ความรู้เชิงบูรณาการในการทำงานร่วมกับคณาจารย์สหสาขาวิชาการต่าง ๆ จาก มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ทำการศึกษาวิจัยอย่างเป็นระบบ รวมทั้งการทบทวนองค์ความรู้ การศึกษาดูงานตัวอย่างเด่นจากต่างประเทศ การจัดกิจกรรมทางวิชาการทั้งในระดับพื้นที่ ระดับนโยบาย และในทางวิชาการ เพื่อการเผยแพร่ความรู้สู่ผู้ใช้ประโยชน์

ผลการศึกษาของงานวิจัยเรื่องนี้ อาจเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดการกระตุ้นให้ครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานระดับต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เห็นความสำคัญของปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน และความจำเป็นในการแก้ไขปัญหา รวมทั้งเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับระบบป้องกันทั้งในระดับครอบครัว กลไกในระดับท้องถิ่น และระดับนโยบาย เพื่อช่วยทำให้สังคมไทย เด็กและเยาวชนไทย มีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

รศ.ดร. วริษา ชินวรรณโณ

คณบดี คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหิดล

กล่าวนำ

“เด็กและเยาวชนคืออนาคตของชาติ” เป็นวลีที่คุ้นชินและมีนัยยะที่ให้ความสำคัญต่อเด็กและเยาวชนอย่างสิ้นข้อสงสัย หากข้อเท็จจริงที่ปรากฏตามสื่อมวลชน ข่าวยาววัน ปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ รวมทั้งพฤติกรรมความรุนแรงในเด็กและเยาวชนไทย ได้สร้างความหวั่นวิตกต่ออนาคตของเด็กและเยาวชนในปัจจุบันและอาจรวมไปถึงอนาคตของชาติด้วย คำถามที่มักผุดขึ้นมาเพื่อพยายามหาคำตอบคือ “ทำไมเด็กและเยาวชนไทยถึงมีพฤติกรรมความรุนแรง?” ชุดคำตอบที่ได้มักมุ่งใจกลางไปที่ปัญหาระดับบุคคล ที่ตัวเด็ก ที่กระทำ และประทับตราการกระทำดังกล่าวว่า เป็น “พฤติกรรมเสี่ยง” “พฤติกรรมเบี่ยงเบนสังคม” ของเด็กและเยาวชน ในขณะที่สังคมยกย่อง เชิดชูแนวคิด “สุขภาพดี” “เด็กดี” เป็นความสำเร็จ ความมุ่งหวังของสังคม เด็กและเยาวชนที่กระทำ ความรุนแรง คือผู้ที่ไม่อยู่ในกรอบมาตรฐานกระแสหลักของสังคม จึงถูกจัดกลุ่มให้เป็นพวก เบี่ยงเบน (Deviant) ผิดศีลธรรม ผิดทำนองคลองธรรม คนเลว คนชั่ว (Immoral) ของสังคม ได้อย่างง่ายดาย

ความรุนแรงในเด็กและเยาวชน มีอาจอธิบายได้เพียง ความรุนแรงทางตรงเชิงพฤติกรรม และพยายามหาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเท่านั้น หากแต่ต้องมองไปในระดับโครงสร้างของสังคม และระบบวัฒนธรรม หรือเรียกอีกอย่าง คือ ความรุนแรงเชิงสังคม และความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม ที่มีส่วนสำคัญต่อการเกิดความรุนแรงเชิงพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน โดยการ ส่งเสริม กระตุ้น หรือแม้แต่ทำให้สิ่งที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ธรรมดา จนกระทั่งไปสู่การยอมรับ อันได้แก่ ระบบความสัมพันธ์ที่แบ่งแยก หรือตีตราเด็กและเยาวชนโดยใช้กรอบมาตรฐานกระแสหลัก โครงสร้างสังคมที่ทำให้เด็กบางกลุ่มไม่ได้เรียนหนังสือ หรือต้องออกจากโรงเรียน ธุรกิจมอมเมาที่เติบโตโดยมีเด็กและเยาวชนเป็นผู้บริโภค สื่อที่สะท้อนความรุนแรงในชีวิตประจำวัน ความรุนแรงในครอบครัว และรวมทั้งแนวคิดทางวัฒนธรรมที่มองเห็นว่าความรุนแรงอยู่กับผู้ชาย หรือ คู่กับวัยรุ่น เป็นต้น

โครงการวิจัยเรื่องนี้ เป็นความพยายามหนึ่งในการหาความรู้ ความจริงและการให้ความหมายของสังคมต่อเรื่องความรุนแรงในเด็กและเยาวชนของสังคมไทย ต้องการมุ่งหาคำตอบของปรากฏการณ์พฤติกรรมความรุนแรงของเด็กและเยาวชนโดยการอธิบายปัจจัยเชิงโครงสร้าง และวัฒนธรรม โดยเป็นความร่วมมือกันระหว่าง คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และสำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่มองเห็นร่วมกันว่าการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ต้องมองทะลุไปที่รากเหง้าของปัญหา ไปที่กลไกและคุณค่าของสังคมที่ส่งผลต่อ

พฤติกรรมของเด็กและเยาวชน อันจะนำไปสู่แนวทางการแก้ไขปัญหาคาใจที่ชาญฉลาดและมี
ประสิทธิผลต่อไป โครงการนี้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกระทรวงการพัฒนาสังคมและ
ความมั่นคงของมนุษย์ รวมทั้งได้รับความร่วมมือทางวิชาการจากคณาจารย์จากมหาวิทยาลัยอีก 4
แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และ
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โครงการนี้ ประกอบด้วยทั้ง งานวิจัย การทบทวนองค์ความรู้จากทั้งใน
ประเทศและการดูประสบการณ์จากต่างประเทศ การจัดกิจกรรมทางวิชาการเพื่อนำความรู้สู่การ
ถกเถียงในเวทีต่างๆ โดยการจัดเวทีประชาคม 4 ครั้ง เวทีวิชาการ 1 ครั้ง เวทีผู้ปฏิบัติงาน 1 ครั้ง และ
เวทีนโยบายอีก 1 ครั้ง

รายงานการวิจัยฉบับนี้ เป็นส่วนเฉพาะโครงการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย 5 ส่วนหลัก คือ
ส่วนแรก เป็นรายงานฉบับรวม มุ่งเน้นให้ภาพข้อมูลแนวคิดและวิธีการวิจัยของโครงการและข้อมูล
เชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพที่เป็นภาพรวม ส่วนที่สองจนถึงส่วนที่ห้า เป็นข้อมูลรายภาพที่
ต้องการแสดงให้เห็นบริบททางสังคมและวัฒนธรรมในระดับภูมิภาคที่ส่งผลต่อชีวิตเด็กและ
เยาวชนที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมความรุนแรง

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ ชาวบ้านในชุม 30 แห่งที่ให้โอกาสในการศึกษาชุมชน เด็กและ
เยาวชนที่เป็นตัวอย่างศึกษา กระทรวงศึกษาธิการและผู้อำนวยการโรงเรียนที่อนุเคราะห์โรงเรียนซึ่ง
เป็นตัวอย่างศึกษาวิจัย เฉพาะอย่างยิ่ง ผู้อำนวยการมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของ
มนุษย์ คุณรยากร งามดี และเจ้าหน้าที่ทุกคน ที่อำนวยความสะดวก ประสานงานให้โครงการนี้
ดำเนินไปได้ด้วยดี

ดร. เพ็ญจันทร์ เซอร์เรอร์ และคณะ

คณะผู้จัดทำ